

شرح رساله حقوق

بحث ما در این فراز بود: «وَأَمَّا حَقُّ يَدِكَ فَإِنْ لَمْ تَبْسُطْهَا إِلَى مَا لَا يَحِلُّ لَكَ فَتَنَالَ بِمَا تَبْسُطُهَا إِلَيْهِ مِنَ اللَّهِ الْعُقُوبَةَ فِي الْآجَلِ وَمِنَ النَّاسِ بِلِسَانِ اللَّائِمَةِ فِي الْعَاجِلِ»

اما حق دست شما این است که آن را به سوی چیزی که بر تو حلال نیست دراز نکنی، توضیح دادیم، دست درازی چه به نحو مادی و چه به نحو معنوی ممنوع است؛ برخی مصادیق آن را هم بیان کردیم.

دو اثر مهم دست درازی به حرام

در ادامه حضرت به دو اثر دست درازی حرام اشاره می‌کند: ۱. اثر معنوی و اخروی؛ ۲. اثر مادی و دنیوی. طبیعی است که انسان وقتی پا را از دایره شرع خارج بگذارد عقوبت در انتظار اوست.

۱. عقوبت اخروی

اگر دست درازی به حرام کند بدون شک عذاب و عقوبت الهی گریبان او را می‌گیرد. در بسیاری از موارد به عقوبت دست درازی‌های حرام تصریح شده است. سرقت عقاب و عذاب دارد، عقاب و عذاب آن هم در دنیا است و هم در آخرت، در دنیا حد دارد، حد یک عقوبت دنیوی الهی است هم در آخرت اگر توبه نکند عقوبت می‌شود.

اگر ظلم کند، ظلم به مراتب مختلفش، از ضرب کسی به ناحق، ضرب الیتیم، ضرب المظلوم، یک زدن معمولی، این در دنیا عقوبت دارد، اثر وضعی ظلم دامن ظالم را می‌گیرد، ولو به حد کم؛ عقوبت دنیوی به این معنا که هم اثر وضعی دارد، عقوبتش به دامن گیر شدن ظلم نسبت به خود ظالم است و هم در بعضی از موارد حد و مجازات شرعی در دنیا دارد؛ خدای ناکرده کسی که دستش به خون بی گناهی آلوده شود این عقوبت دنیویش قصاص است، اگر مظلوم باشد خون مظلوم دامن او را می‌گیرد و عقوبت اخروی نیز به جای خود.

پس اینکه می‌گویند دست درازی به سوی حرام نکنید یا دست درازی حرام نداشته باشید، در ادامه می‌فرماید: «فَتَنَالَ بِمَا تَبْسُطُهَا إِلَيْهِ مِنَ اللَّهِ الْعُقُوبَةَ فِي الْآجَلِ» اگر کسی خدای نکرده این حق را نادیده بگیرد، دست درازی حرام داشته باشد، «فَتَنَالَ بِمَا تَبْسُطُهَا إِلَيْهِ» به سبب آن دست درازی، می‌رسد به او از ناحیه خداوند «الْعُقُوبَةَ فِي الْآجَلِ» عقوبت در آخرت.

کسی که این کار را انجام بدهد به سبب ما تبسطها الیه، به سبب اینکه یدش را بسط داده، الیه، یعنی الی ما لا یحل له، اگر تو این کار را بکنی به خاطر بسط دستت به سوی ما لا یحل لک، تنال من الله العقوبه، می‌رسی به عقوبتی که خدا برایت قرار داده است.

۲. رسوایی و سرزنش مردم در دنیا

«وَمِنَ النَّاسِ بِلِسَانِ اللَّائِمَةِ فِي الْعَاجِلِ» این از ناحیه خداست، نتیجه دست درازی حرام این است که خدا او را تنبیه می‌کند، هم در دنیا و هم در آخرت؛ مجازات دنیوی که معلوم است؛ غضب، قلم ناروا، نوشتن.

اما یک اثر وضعی دیگر دارد که برای این دنیا است. البته می‌شود تعمیم به آخرت داد و آن هم سرزنش مردم است. کسی که دست درازی حرام داشته باشد از سوی مردم با زبان سرزنش گر مواجه می‌شود و من الناس، یعنی فتنال بما تبسطها الیه، می‌رسی به سبب آنچه که دستت را به سوی آن دراز کردی از ناحیه مردم، تنال من الناس، به لسان لائمه، به زبان سرزنش گر؛ یعنی مردم شروع می‌کنند به ملامت کردن، سرزنش کردن، «فی العاجل» در همین دنیا.

«فَتَنَّا لِمَا تَبَسَّطُهَا إِلَيْهِ مِنَ اللَّهِ الْعُقُوبَةَ فِي الْآجَلِ» این اشاره به آخرت دارد؛ به عقوبت اخروی نظر دارد؛ این عاجل در همین دنیا مورد نظر است. یعنی در همین دنیا مردم او را سرزنش می‌کنند و زبان مردم به سرزنش او باز می‌شود، انگشت نما می‌شود، می‌گویند این دزد است، این اختلاس‌گر است، این مال مردم خور است، این قلمش یک قلم هتاک است. اثر وضعی دست درازی حرام در این دنیا به رسوایی بین مردم است. منظور از سرزنش مردم در این دنیا یعنی رسوایی و بی‌آبرو شدن، یعنی در این دنیا بی‌آبرو می‌شود، در این دنیا رسوا می‌شود، وقتی همه جا شروع کنند سرزنش کردن، دیگر آبرو و احترام برای شخص باقی نمی‌ماند. اگر کسی باور داشته باشد به این کلام امام سجاد (علیه السلام) نمی‌گوید دست درازی به این مال حرام می‌کنیم و کسی هم نمی‌فهمد. بالاخره این روزی برملا می‌شود و سرزنش‌ها آبرویی برای شخص باقی نمی‌گذارد.

«والحمد لله رب العالمين»